

Keltisch aardewerk aan de oppervlakte. In de omgeving vindt men bewerkte vuursteen, niet alleen op de akkers, maar ook in de zanden, welke ongeveer 200 m. zuidelijker liggen.

Reeds dadelijk, bij het inzaaien van lupine, bleek de grond aan de N.-O. zijde van de Mottenkuil buitengewoon vruchtbaar. Onder een laag overgestoven zand bleek daar een meer dan een halven meter dikke laag te liggen, waarvan de dikte en de brokkelige structuur den ontginning tot de overtuiging brachten, dat hier eenmaal akkerland moet hebben gelegen. Bij het graven tot $\frac{1}{2}$ m. aan den rand van de Mottenkuil vond men eigenaardige witte klei, welke zeer vruchtbaar bleek. Kan hier een oude mestvaalt, waarin eenmaal veel beenderen werden verzameld, hebben gelegen?

Nog ontdekte men in den bodem de standplaats van wat waarschijnlijk eenmaal een woning moet zijn geweest, dan wel een graf: een ronde schijf van leem, met een paalgat als een zwarten koker in den grond in het midden met ook langs den rand dergelijke paalgaten. Daar echter ontginning en niet bodemonderzoek het doel van den grondeigenaar was, werden deze verschijnselen niet verder nagespeurd.

Nog loopt een oud karrespoor, in den stand van het gewas (rogge) en daarbuiten in de heide naspeurbaar, van Nieuw-Milligen door de laagte naar Stroe.

We zien hier dus eenzelfde verschijnsel, als we bij het Jan Draaiersgat in Spelderholt hebben waargenomen.

Vermindering van de bevolking, gebrek aan toezicht op en verwaarloozing van eenmaal bebouwde gronden kan oorzaak zijn geworden voor het ontstaan van zandverstuivingen, waar niet water en wind als de normale oorzaken kunnen worden beschouwd: in de vlakte bij Voorthuizen en Kootwijkerbroek en op het Spelderholt allereerst, maar ook in heel de vlakte, waarin nu de Kootwijksche en Harskamper zanden langzaam maar zeker worden bedwongen, hebben reeds in voorhistorischen tijd nederzettingen bestaan.

De boekweit heet door de Romeinen te zijn ingevoerd; mogelijk heeft het branden van de heiden voor teelt van deze plant aanleiding gegeven tot het ontstaan van zandstuivingen. Het kappen van hout voor de steenbakkerij, welke na 1200 na Chr. toepassing vond, kan tot ontbossing hebben bijgedragen, evenals de industrie der ijzersmelters, welke mogelijk reeds vóór dezen tijd invloed kan hebben geoefend op den houtrijkdom. En niet onmogelijk lijkt het, dat Karel de Groote, wiens wreedaardige wijze van christianiseering hem den bijnaam van „Saksen-dooder” bezorgde, en die gaarne te Nijmegen verblijf hield, heeft bijgedragen tot vermindering van de bevolking niet alleen, maar eveneens van den houtrijkdom, want de voor zijn inmenging bevreesde bewoners zullen wel in de bosschen zijn gevlucht en deze zullen mogelijk zijn in brand gestoken, om de uitwijkelingen uit hun schuilplaatsen te rooken.

De eerste pogingen, om de zandstuivingen te beteugelen dateeren, voor zoover valt na te gaan, uit veel later tijd. Dat ook toen nog terdege rekening werd gehouden met de vermindering van den houtrijkdom door brand, blijkt uit den titel „brandmeester”, welke werd toegekend naast dien van „zandgraaf” aan hen, die met het toezicht op en de volvoering van de noodig geachte maatregelen werden belast.

J. L. A. KREMER.

HET LOCH NESS MONSTER.

Alle rechten voorbehouden. Copyright 1934.

IV.

Heeft Loch Ness ook vroeger bezoek van zeeslangen gehad? Zeer zeker!

COLUM, Ier van koninklijken bloede, ging tot het Christendom over, en werd prediker. Hij werd toen COLUMBA, en, na zijn dood, SINT COLUMBA, de apostel van Schotland genoemd.

Hij werd in 520 te Donegal geboren, en vestigde zich in 563 met 12 volgelingen op het eiland Hy (Hay, Io, Iona), waar hij een klooster stichtte. In 565 begon hij in Schotland te prediken, kruiste het Hoogland tot aan de Ness, overal kloosters stichtend. Zijn komst aldaar kunnen wij dus, bij benadering, in het jaar 570 schatten. De oudste biografie van SINT COLUMBA werd, zooals toen gebruikelijk was, in het Latijn door CUMINIUS geschreven; $\pm$ 657; zij werd door

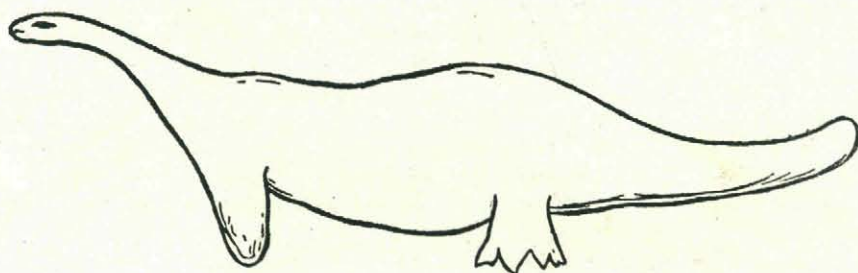

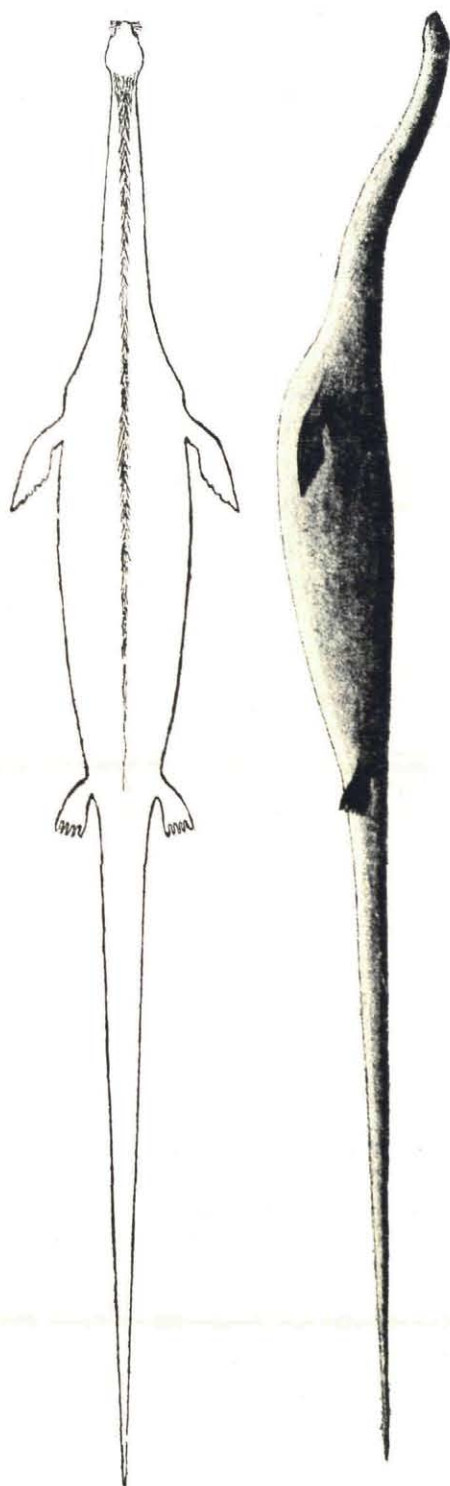
Fig. 25. Schets door den heer Arthur Grant voor den verslaggever van de „Aberdeen Press and Journal”, in haast in eene garage te Inverness geteekend, na zijne ontmoeting met het Loch Ness-dier, 's nachts $\pm$ 1 uur. — Naar genoemd blad van 6 Januari 1934.

ADAMNAN, die in 679 negende Abt van Hy werd, uitgebreid. „The Life of St. Columba” werd in 1857 door Dr. W. REEVES in het Engelsch vertaald. In Book II, chapt. 28 lezen wij: „On another occasion, when the Blessed man . . . was obliged to cross the River Ness, . . . he saw some of the inhabitants burrying an unfortunate man who, . . . was a short time before seized as he was swimming, and bitten most severely by a monster that lived in the water; . . . The Blessed man, . . . directed one of his companions to swim over and row across the cobie that was moored at the farther bank. And LUGNE MOCUMIN . . . taking off all his clothes except his tunic and leaping into the water. But the monster, which . . . was only roused for more prey, . . . suddenly rushed out, and, giving an awful roar, darted after him, with its mouth wide open, as the man swam in the middle of the stream. Then the Blessed man, . . . raised his holy hand, . . . and, invoking the name of God, formed the saving sign of the Cross in the air, . . . saying: „Thou shalt go no further nor touch the man: go with all speed”. Then at the voice of the Saint the monster was terrified and fled . . . quickly”. — De plaats, waar het gebeurde, was vermoedelijk aan het begin van de Ness, waar nu nog een veer is. — Vermoedelijk viel het beest den man aan, omdat deze op dat oogenblik zwom, een waterdier was (PORTIELJE!). Mij zijn trouwens meer gevallen bekend, dat een zeeslang iemand aanviel. — Dat een zeeslang geluid kan geven, blijkt uit de mededeelingen: 1. van Commandant R. YONGE, van de *Orontes*, die 20 Maart 1873, tusschen San

Fig. 26. Derde en definitieve schets van het Loch Ness-dier, door den heer Arthur Grant geteekend, en mij persoonlijk toegezonden.

Fig. 27. Vermoedelijke gedaante van een zeeslang. Door mij gereconstrueerd uit de verhalen van meer dan 100 ooggetuigen. — Naar Oudemans, „The Great Sea Serpent”, 1892, p. 510, fig. 72 en 73.

Domingo en Puerto Rico (W.-Indië) een zeeslang ontmoette; daarin lezen wij o.a.: „by hearing it make a snorting noise”. 2. Van Commandant VON FORSTNER, van de onderzeeboot *U 28*, die 30 Juli 1915, in den Atlantischen Oceaan, bij een explosie van een gezonken, getorpedeerd handelsvaartuig, zag, hoe in de eruptie een zeeslang in de lucht geslingerd werd, en hoorde: „ein ohrenbetäubendes pfiifartiges Geräusch”, dat nooit bij dergelijke erupties waargenomen wordt. 3. Van Majoor W. H. LANGLEY, die in Augustus 1932 een zeeslang bij Chatham Island (O. van Vancouver-Island, Canada) zag, en hoorde: „something between a grunt and a snort accompanied by a huge hiss”. — Dat ook het Loch Ness-dier bij het hooren van de menschelijke stem schrikt, hebben wij reeds gezien.

± 1900. EVELYN LADY ALINGTON: „I was fishing on the bankside of a misty September afternoon on a falling but still heavy spate when up the river” (Ness, at Ness Castle) „I suddenly heard loud sounds and saw comming towards us an enormous creature”.

Ook heb ik gegevens van het aanwezig zijn van een zeeslang in het Loch van ± 1853, ± 1871, ± 1883, 1885, 1895, 1898, ± 1902, 1903, 1904, 1908, ± 1910 (aan land!), 1912, ± 1914, VII. 1914, ± 1917, ± 10. V. 1923, ± 1929, VII. 1929, 21. VII. 1930, en 7. II. 1932. Het spreekt van zelf, dat tusschen 570 en 1853 talloze malen zeeslangen in Loch Ness, maar ook, van daar uit, langs de riviertjes, in Loch Garry en Loch Quoich geraakten. Ook andere Lochs kregen, langs andere wegen, bezoeken. Vandaar, dat in heel Schotland onder de bevolking overleveringen bestaan van het voorkomen van een „kelpie” (paard), een „brunnie”, een „each uisk (uisge)” (waterpaard), een „tarmh Oire” (waterstier), in de verschillende Lochs. Naar mijne meening kan de plaatsverandering ook over land plaats hebben, 1e. omdat ook van Zeeberen bekend is, dat zij 5 km, van Zeeleeuwen 11 km, van Zeehonden 30 km en van de „Grey-Seals” 50 km over het land trekken kunnen, en 2e. omdat wij reeds zagen, dat de dieren werkelijk 's nachts op het land komen, om te rooven. Hier mogen nog een paar verhalen volgen.

± 1894. „The waters of Loch Quoich run via the Garry river and Loch Garry into Loch Oich” (en hiervan in Loch Ness). „A deep pool in the Garry immediately below Inchlaggan is named „The Children’s Pool”. Tradition has it that many years ago some children residing at Inchlaggan were playing on the loops of the Garry at this spot when a huge „beiste” in the shape of a deformed pony appeared on the bank of the river. Curious to learn whether the creature was not a real pony on which they could enjoy a ride, the children went up to it, and, the story has it, that they found the „beiste” so docile that one of them ventured on to its back. No sooner had the child done so than the „beiste” plunged into the pool with the rider at the same time carrying with it a child clung to its mane. No trace was ever found of the bodies of the children thus mysteriously drowned”.

± 1894? „Many years ago, while on a tramping tour, I spent a night in a crofter’s cottage in Glenmoriston, one of the glens that run north-west from Loch Ness, and the crofter, a gentle, quiet, unexcitable man, thrilled us with an awe-inspiring description of a huge serpent that was occasionally seen in the deer forest of Guisachan, a few miles away. It was of the dimensions that are usually attributed to the sea serpent, but what chiefly disturbed me was the fact that the fearsome creature had a huge hairy frill or mane round its neck”.

Den schrijver van dit artikel in de *Liverpool Post and Mercury* van 4 Juli 1934 verzocht ik beleefd, om nadere bijzonderheden. Hij heeft mij niet geantwoord.

Wat het waterpaard betreft, naar mijne meening hebben de Hooglanders het dier zoo genoemd, omdat zoo dikwijls manen gezien werden. De heer R. L. CASSIE is een andere meening toegedaan (*Aberdeen Press and Journal* van 25 Juni 1934). Het dier vertoont dikwijls 2 bulten. „In my opinion these humps are not flexible; they are probably the projections of the massive shoulders and hindquarters. The centre of the back, between the humps, may follow the analogy of a „saddle-backed” horse. We are thus faced with the bare possibility that there may be a grain of truth in some of the „kelpie” traditions”. — Reeds de *Daily Mail* van 30 Mei 1933 spreekt daarover.

Dat het Loch Ness-dier een zeeslang zijn zou, werd reeds door Mr. F. G. PRINCE-

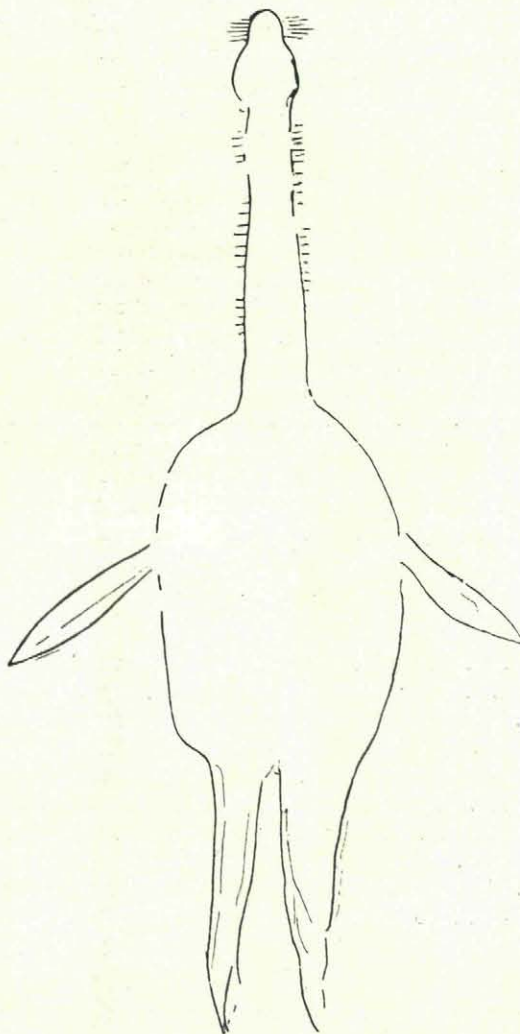

Fig. 28. Een zeeslang, door J. Mackintosh Bell ± den 5en Augustus 1919 bij het eiland Hoy, Orkneys, gezien, zooals het dier onder zijn boot door zwom; geschat op 18—20 voet lengte, zonder staart, dien hij blijkbaar door de beroering in het water, door het duiken van het dier veroorzaakt, niet zien kon. Let op de snorren en de sterke beharing van den hals. — Naar Gould, „The Case for the Sea Serpent”, p. 219, fig. 23.

WHITE in de *Daily Mail* van 25 October 1933 verondersteld. Daar echter zeeslangen de enorme lengte van 100 voet en meer bereiken kunnen, zoo moeten de twee individuen in Loch Ness slechts zeer jonge dieren zijn. Dat moet men ook aannemen van alle in de Schotsche Lochs vroeger waargenomen individuen.

Nog iets; hun, die meenen, dat de Loch Ness-dieren uit de diepte opgedoken zijn, en zich normaal in de diepte ophouden, verwijs ik naar de meening van Mr. A. W. WALES CAMERON, van West-Kilbridge, Ayrshire, in *The Bulletin & Scots Pictorial* van 19 Sept. 1934: „Any creature that could exist near or on the surface of Loch Ness could certainly not live in the depths of the Loch, for most of the loch is extremely deep”. — Waarmede ik instem: zeeslangen zijn oppervlakte-dieren.

Over Zeeslangen zou ik nog een tweede deel schrijven kunnen, maar daarvoor heb ik geen tijd. Ik heb het door mij na 1892 verzamelde materiaal den heer GOULD ter bewerking afgestaan.

Onlangs stootte ik op eene groote bijzonderheid. De heer J. MACKINTOSH BELL, van Moffat, Haddington, Schotland, bracht in 1919 zijne vacantie door op het eiland Hoy (Orkneys), en ging als maat mee op een der booten der kabeljauw-visschers. Hij zag daar, den 5en Augustus, een kleine zeeslang (fig. 28). In zijn schriftelijk relaas aan den heer GOULD treft mij de volgende passage: „The skipper of the boat remarked that s o m e t i m e s” (ik spatieer) „the top of the head, when seen from a boat vertically, was a bright red”. — Welnu, in de *Nieuwe Rotterdammer Courant* van 21 Februari 1934, Avondblad E, vermeldt de heer L. DE PRIESTER wat hij uit den mond van den heer H. KIEVIET, oud-Gezaghebber der Gouvernements Marine vernam. Het Gouvernementsstoomschip *Hazewind* voer, 1915 (of 1916), van Mangkalihat (vroeger: „Aart Gijzenhoek”), Oostpunt van Borneo, naar de mondingen der Koeteirivier. De toen geziene zeeslang werd op ± 25 m lengte geschat, en: „Over den kop, van voren naar achteren, loopt een roode streep, ter breedte van een decimeter”. — Tot heden kwamen mij geen andere mededeelingen over zulk een roode vlek (of streep) onder de oogen. — Waren dat verwondingen (ontvellingen), of bestaan er twee soorten?

Arnhem, 24 Sept. 1934.

Dr. A. C. OUDEMANS.

LITERATUUR.

Dr. A. C. OUDEMANS, *The Great Sea Serpent. An historical and Critical Treatise*. Leiden, E. J. Brill; London, Luzac & Co. 1892. 591 blz., 82 fig.

R. T. GOULD, *The Case for the Sea Serpent*. Philip Allan. 1930. 291 blz., 7 Pl., 29 fig.

W. H. LANE, *The Home of the Loch Ness Monster*. Grant & Murray, Edinburgh, April 1934. — 18 blz., 1 kaart.

Dr. A. C. OUDEMANS, *The Loch Ness Monster*. E. J. Brill, Leiden, Mei 1934. — 16 blz., 7 fig. (Auteurs?). *The mysterious „Monster” of Loch Ness*. Abbey Press, Fort Augustus; June 1934. — 15 blz.

R. T. GOULD, *The Loch Ness Monster and Others*. Bless, London, 25 June 1934. — 228 blz., 8 pl., 46 fig.

FEBRUARI.

Wat komt er terecht van de te vroeg ontloken knoppen en spruiten, wanneer nu toch de vorst is ingevallen? Geeft de winterbloei ook vruchten? Kerstroos natuurlijk wel. Van Vogelmuur en Straatgras weet ik het ook zeker. Herderstaschje meestal niet. Let er eens op, of de winterbloei van de Stengellose Sleutelbloem ook goede zaden geeft. Die moeten dan afkomstig zijn van zelfbestuiving.

Een aardige waarneming aan Winteraconiet: Gedurende vier vorstdagen maken de opkomende aconietjes geen enkele vordering, maar die al rechtop stonden en bloeiden reageeren flink op zonneschijn en bewolking en openen en sluiten hun bloemen eenige malen per dag.